

METODOLOŠKO POJASNILO

Ana Novak

UDELEŽENCI PREDTERCIARNEGA IZOBRAŽEVANJA IN TISTI, KI SO IZOBRAŽEVANJE NA TEH RAVNEH KONČALI

To metodološko pojasnilo se nanaša na objavljanje podatkov:

- Udeleženci predterciarnega izobraževanja, Slovenija, letno (Prva objava)
- Udeleženci izobraževanja, ki so končali osnovnošolsko ali srednješolsko izobraževanje, Slovenija, letno (Prva objava)

Maj 2024

Kazalo

1	NAMEN.....	3
2	PRAVNI OKVIR.....	3
3	ENOTA, KI JO OPISUJEJO OBJAVLJENI PODATKI.....	3
4	IZBOR ENOT OPAZOVANJA.....	3
5	ZBIRANJE IN VIRI PODATKOV.....	4
6	DEFINICIJE.....	4
7	POJASNILA.....	8
8	OBJAVLJANJE PODATKOV.....	9
9	REVIDIRANJE PODATKOV.....	9
10	DRUGA METODOLOŠKA GRADIVA.....	10

1 NAMEN

Namen statističnega raziskovanja o udeležencih predterciarnega izobraževanja in tistih, ki so izobraževanje na teh ravneh končali, je prikaz podatkov o vseh vključenih v predšolsko vzgojo, glasbeno in plesno vzgojo, osnovnošolsko in srednješolsko izobraževanje (mladina in odrasli) in o udeležencih osnovnošolskega in srednješolskega izobraževanja (mladina in odrasli), ki so to izobraževanje zaključili. Poleg tega zbiramo podatke o otrocih in mladini s posebnimi potrebami in njihovi vključenosti v izobraževanje. Najpomembnejše statistike so:

- število otrok v vrtcih in vključenost posameznih starostnih skupin v predšolsko vzgojo,
- število otrok v osnovnošolskem izobraževanju in delež otrok s posebnimi potrebami,
- število dijakov v srednjih šolah in njihov delež po vrstah izobraževanja,
- število otrok, ki so poleg rednega šolanja vključeni tudi v glasbeno ali plesno izobraževanje,
- število udeležencev izobraževanja za odrasle.

2 PRAVNI OKVIR

- [Letni program statističnih raziskovanj \(LPSR\)](#)
- [Zakon o državni statistiki \(Uradni list RS, št. 45/95 in 9/01\)](#)
- Uredba (ES) št. 452/2008 Evropskega parlamenta in Sveta o pripravi in razvoju statističnih podatkov o izobraževanju in vseživljenjskem učenju glede statističnih podatkov o sistemih izobraževanja in usposabljanja (CELEX: 32008R0452). Podatki so mednarodno primerljivi.

3 ENOTA, KI JO OPISUJEJO OBJAVLJENI PODATKI

Enote, ki jih opisujejo objavljeni podatki, so otroci v vrtcih, učenci in dijaki v šolah, učenci glasbenih šol ter odrasli v osnovnošolskem in srednješolskem izobraževanju.

4 IZBOR ENOT OPAZOVANJA

Enota, ki jo opisujejo objavljeni podatki, je oseba, ki je v določenem šolskem letu vpisana v vzgojno-izobraževalne programe predšolske vzgoje ali osnovnošolske in srednješolske programe ter v programe osnovnega glasbenega in plesnega izobraževanja. Poleg tega opazujemo osebo, ki je zaključila osnovnošolsko ali srednješolsko izobraževanje. Enote opazujemo po spolu, starosti in drugih osebnih karakteristikah udeležencev izobraževanja (državljanstvo, stalno prebivališče, status otroka s posebnimi potrebami), po

vklučenosti v izobraževanje (po razredih oziroma letnikih, vrsti in področju izobraževanja, po vrsti zavodov, programov, ipd.).

Izbor enot opazovanja je popoln; to pomeni, da so v raziskovanje izbrani vsi udeleženci izobraževanja, ki so v določenem šolskem letu vpisani v vzgojno-izobraževalne programe v vrtcih, osnovnih šolah, srednjih šolah in glasbenih šolah. Podatki so po stanju 1. oktobra tekočega šolskega leta za vključene v vrtce, glasbene, osnovne in srednje šole (mladina), oziroma 31. avgusta preteklega šolskega leta za vključene v osnovnošolsko in srednješolsko izobraževanje odraslih. Podatke zbiramo na ravni udeležencev (približno 400.000 enot opazovanja letno).

5 ZBIRANJE IN VIRI PODATKOV

Podatki se zbirajo letno.

Podatke o udeležencih formalnega izobraževanja, ki jih pridobivamo z raziskovanjem Udeleženci predterciarnega izobraževanja in tisti, ki so izobraževanje na teh ravneh končali (ŠOL-DOTERC), od šolskega leta 2016/17 (odrasli za leto 2015/16) dalje pridobivamo iz administrativnih virov.

To so administrativne evidence Ministrstva za vzgojo in izobraževanje (MVI):

- Centralna evidenca udeležencev vzgoje in izobraževanja (CEUVIZ),
- temeljni registri vzgojno-izobraževalnih programov in zavodov,
- aplikacije Prosta mesta (vrtci), ŠOL-S (dijaki, ki se učijo tujih jezikov) in DPO (dijaki s posebnimi potrebami)
- ter organizacijska poročila, ki jih za MIZŠ izpolnjujejo osnovne šole.

Podatke o udeležencih izobraževanja, ki so zaključili srednješolsko izobraževanje (matura, poklicna matura ali zaključni izpit) pridobivamo iz administrativnih evidenc Državnega izpitnega centra (RIC).

Podatke o otrocih s posebnimi potrebami pridobivamo od Zavoda Republike Slovenije za šolstvo (ZRSS).

6 DEFINICIJE

Izobraževanje (in usposabljanje) je aktivnost, ki se nanaša na spoznavanje, sprejemanje, podajanje in/ali ustvarjanje znanja, razvijanje spretnosti, razvijanje osebnih in poklicnih zmožnosti ter vrednot. Najpogostejša organizacijska oblika izobraževalnih aktivnosti so izobraževalni oz. študijski programi.

Izobraževalni oz. študijski program je organizacijska oblika, v kateri so učne aktivnosti organizirane kot zaporedje, pri čemer se z različnimi metodami učenja/poučevanja učijo/poučujejo različni predmeti. Izobraževalni program je opredeljen na podlagi svoje vsebine kot niz aktivnosti, ki so organizirane zato, da bi dosegli vnaprej določen smoter oziroma specificiran niz izobraževalnih

nalog.

Vrsta izobraževanja je osebi določena praviloma posredno preko izobraževalnega oz. študijskega programa, v katerega je vključena ali ga je zaključila. »Vrsta izobraževanja« je sistemska oz. zahtevnostna značilnost (vsebina) programa. Z »vrsto izobraževanja« se izrazi/opredeli, v kateri del (segment) nacionalnega sistema izobraževanja in usposabljanja program spada, predvsem pa v kakšno zahtevnostno raven spada (na primer: v Srednje poklicno in podobno izobraževanje, v Visokošolsko izobraževanje prve stopnje in podobno izobraževanje, ipd.).

Področje izobraževanja je osebi določeno praviloma posredno preko izobraževalnega oz. študijskega programa, v katerega je vključena ali ga je zaključila. »Področje izobraževanja« je predmetno-specifična značilnost (vsebina) programa. »Področja izobraževanja« so na primer: Tehnika, proizvodne tehnologije in gradbeništvo; Zdravstvo in sociala, ipd.

Predšolska vzgoja

Vrtci so ustanove, ki varujejo in izobražujejo predšolske otroke in jih vključujejo v življenje skupnosti. Namenjeni so otrokom od prvega leta starosti do vstopa v šolo. Temeljne naloge vrtcev danes so pomoč staršem pri celoviti skrbi za otroke, pri izboljšanju kakovosti življenja družin in otrok ter pri ustvarjanju razmer za razvoj otrokovih telesnih in duševnih sposobnosti. V vrtce se vključujejo otroci, ko dopolnijo starost 11 mesecev do vstopa v šolo. **Prvo starostno obdobje** vključuje otroke v starosti enega in dve leti. **Drugo starostno obdobje** vključuje otroke v starosti 3 leta do vstopa v šolo. Predšolska vzgoja ni obvezna.

Predšolsko vzgojo v vrtcih izvajajo **javni in zasebni vrtci**. V zakonodaji je dana pravna osnova za ustanavljanje javnih in zasebnih vrtcev. Javni vrtci izvajajo javno veljavni program (Kurikulum za vrtce), njihova ustanoviteljica pa je občina. Zasebni vrtec pa lahko ustanovijo domače in tuje pravne ali fizične osebe, izvajajo pa lahko program javnih vrtcev ali svoj program, za katerega pa mora pridobiti pozitivno mnenje Strokovnega sveta RS za izobraževanje. Tako javni kot zasebni vrtci morajo pred začetkom izvajanja predšolske vzgoje biti vpisani v razvid izvajalcev javno veljavnih programov vzgoje in izobraževanja.

Osnovnošolsko izobraževanje

Osnovnošolsko izobraževanje je v Sloveniji organizirano kot enotna devetletna osnovna šola za učence od šestega do petnajstega leta starosti. Osemletno osnovnošolsko izobraževanje se je izteklo v šolskem letu 2007/2008, od šolskega leta 2008/2009 osnovnošolsko izobraževanje poteka po programu devetletne osnovne šole. Izvajajo ga javne in zasebne osnovne šole ter zavodi za vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami. Skladno z Ustavo RS je osnovnošolsko izobraževanje obvezno in se financira iz javnih sredstev. Osnovne šole ustanavlja lokalna skupnost.

Osnovnošolsko izobraževanje se deli na tri **vzgojno-izobraževalna obdobja**, vsako od njih pa obsega tri razrede.

Razred je vzgojno-izobraževalna celota, ki v skladu s predmetnikom in učnim načrtom obsega učno snov enega šolskega leta.

Oddelek je organizacijska enota šole. Čisti oddelki so oddelki, v katerih so učenci enega razreda, kombinirane oddelke pa sestavljajo učenci dveh ali več razredov.

Ponavljavci so učenci z negativno oceno, ki ne napredujejo v višji razred, učenci brez negativnih ocen, ki zaradi slabšega učnega uspeha, ki je posledica opravičljivih razlogov, ponavljajo razred, in učenci 9. razreda, ki niso opravljali popravnega izpita ali popravnega izpita niso opravili.

Otroci s posebnimi potrebami so otroci z motnjami v duševnem razvoju, slepi in slabovidni otroci oziroma otroci z okvaro vidne funkcije, gluhi in naglušni otroci, otroci zgovorno-jezikovnimi motnjami, gibalno ovirani otroci, dolgotrajno bolni otroci, otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, otroci z avtističnimi motnjami ter otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami. Otroci s posebnimi potrebami se izobražujejo v:

- rednih programih osnovne šole s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo,
- v prilagojenih programih
- ali v posebnih programih vzgoje in izobraževanja.

Te programe izvajajo osnovne šole, osnovne šole za otroke s posebnimi potrebami ali zavodi za vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami. Otroke glede na obseg njihovih ovir in motenj v ustrezne programe usmeri Komisija za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami.

Osnovno glasbeno in plesno izobraževanje

Osnovno glasbeno in baletno izobraževanje je neobvezno in poteka zunaj rednega izobraževanja. Izvajajo ga javne in zasebne glasbene šole, ki so vpisane v razvid izvajalcev pri MIZŠ. Glasbena šola je sestavni del vzgojno-izobraževalnega sistema in daje javno veljavno glasbeno izobrazbo.

Vzgojno-izobraževalne programe v osnovnem glasbenem in plesnem izobraževanju sestavljajo program predšolske glasbene vzgoje, program glasbene pripravnice, program plesne pripravnice, glasbeni program in plesni program. Program predšolske glasbene vzgoje in program glasbene pripravnice trajata 1 leto, program plesne pripravnice traja 3 leta, glasbeni program traja 4, 6 ali 8 let, plesni program pa 4 ali 6 let. Glasbeni in plesni izobraževalni program se delita na nižjo in višjo stopnjo. Stopnje izobraževanja v osnovnem glasbenem in plesnem izobraževanju se delijo na predšolsko, pripravljalno, nižjo in višjo stopnjo.

Glasbena šola izvaja vzgojno-izobraževalno delo po razredih, oddelkih in učnih skupinah. Razred je vzgojno-izobraževalna enota, ki v skladu z učnim načrtom obsega učno snov enega šolskega leta. Oddelek individualnega pouka sestavljajo učenci, ki se učijo igrati na posamezno glasbilo ali na skupino glasbil ali ki se učijo petja. Učne skupine sestavljajo učenci, ki se učijo igrati na posamezno glasbilo ali na več glasbil in petja pri komorno-ansambelski igri.

Srednješolsko izobraževanje

Srednješolsko izobraževanje sledi obveznemu devetletnemu osnovnošolskemu izobraževanju in je neobvezno. Traja 2 do 5 let, vanj pa vstopajo generacije otrok, stare praviloma 15 let. Srednješolsko izobraževanje v Republiki Sloveniji se deli na:

- **splošno izobraževanje**, kamor spadajo različni štiriletni programi splošne in strokovne gimnazije (gimnazija in klasična gimnazija; tehniška, ekonomska in umetniška gimnazija). Splošno srednješolsko izobraževanje se zaključi z opravljeno matura. K maturi lahko pristopijo tudi dijaki in odrasli, ki so končali programe srednjega poklicnega izobraževanja oziroma srednjega tehniškega in drugega strokovnega izobraževanja, če prej opravijo enoletni maturitetni tečaj kot pripravo na matura, ali odrasli, ki so dopolnili najmanj 21 let, ne glede na predhodno izobrazbo.
- **poklicno in strokovno izobraževanje**, kamor spadajo izobraževalni programi različnih vrst zahtevnosti, ki posredujejo znanje, spretnosti in veščine, potrebne za opravljanje poklica:
 - programi nižjega (2 leti) in srednjega (3 leta) poklicnega izobraževanja, ki se zaključijo z zaključnim izpitom,
 - programi srednjega strokovnega izobraževanja (4 leta), ki se zaključijo s poklicno matura. Srednja strokovna izobrazba se lahko pridobi tudi s končanimi programi poklicno-tehniškega izobraževanja (2 leta po končanem programu srednjega poklicnega izobraževanja) in poklicnimi tečaji s področja posameznih strok (1 leto) ter z delovodskimi, poslovodskimi ali mojstrskimi izpiti.

Srednješolsko izobraževanje izvajajo javne srednje šole (organizirane kot enovite srednje šole ali šolski centri), zasebne srednje šole ter zavodi za mladostnike s posebnimi potrebami. Sistem srednjega šolstva je centraliziran, o ustanavljanju in financiranju šol ter sprejemanju in razvrščanju izobraževalnih programov se odloča na nacionalni ravni.

Izobraževanje odraslih

Odrasli v organiziranem osnovnošolskem izobraževanju so udeleženci, ki so za najmanj eno leto prekinili redno izobraževanje, ne glede na to, koliko so stari.

Osnovnošolsko izobraževanje odraslih je organizirano v osnovnih šolah za odrasle in na ljudskih univerzah. Srednje šole za odrasle vključujejo srednje šole z oddelki za srednješolsko izobraževanje odraslih in druge ustanove, ki izvajajo srednješolsko izobraževanje odraslih.

7 POJASNILA

7.1 KLASIFIKACIJE

KLASIUS (Klasifikacijski sistem izobraževanja in usposabljanja) se uporablja v uradnih administrativnih zbirkah podatkov (evidence, zbirke podatkov, registri) in v statističnih raziskovanjih, in sicer za razvrščanje:

- **aktivnosti** izobraževanja in usposabljanja (v nadaljevanju aktivnosti) - to so načrtovane in organizirane aktivnosti, namenjene izboljšanju znanja spretnosti in zmožnosti za življenje in delo. Najpogostejša organizacijska oblika izobraževalnih aktivnosti so izobraževalni programi.
- **izidov** izobraževanja in usposabljanja (v nadaljevanju izidi), ki so izkazi o tem, da je posameznik dosegel določen niz znanj, spretnosti in zmožnosti za življenje in/ali delo.

KLASIUS sestavljata dve klasifikaciji za razvrščanje aktivnosti in izidov izobraževanja in usposabljanja: **KLASIUS-SRV** za razvrščanje glede na segment, raven in vrsto ter **KLASIUS-P-16** za razvrščanje glede na področje izobraževanja. KLASIUS-SRV upošteva koncept mednarodne standardne klasifikacije izobraževanja ISCED 1997 oz. ISCED 2011, vendar z njim ni neposredno primerljiv. V KLASIUS-P-16 sta koncept in struktura z naborom kategorij povzeta po novi Mednarodni standardni klasifikaciji izobraževanja – Področja izobraževanja in usposabljanja 2013, z oznako ISCED-F 2013. Podrobni opisi in pojasnila kategorij KLASIUS-a ter pojasnila za njegovo uporabo so dostopni na: <https://www.stat.si/klasius/>.

Mednarodna standardna klasifikacija izobraževanja in usposabljanja **ISCED**, po kateri razvrščamo enote opazovanja za potrebe mednarodnega poročanja. Več informacij o klasifikaciji ISCED je dostopnih na:

https://ec.europa.eu/education/international-standard-classification-of-education-isced_sl

7.2 OBDELAVA PODATKOV

UREJANJE PODATKOV

Podatke smo statistično uredili s kombinacijo sistematskih popravkov in postopkov vstavljanja podatkov. Pri vstavljanju podatkov smo uporabili metodo najbližjega sosedu.

Več o statističnem urejanju podatkov lahko preberete v splošnem metodološkem pojasnilu [Statistično urejanje podatkov](#).

UTEŽEVANJE

Postopkov uteževanja podatkov nismo uporabili.

DESEZONIRANJE

Postopkov desezoniranja podatkov nismo uporabili.

7.3 INDEKSI

Indeksov ne objavljamo.

7.4 NATANČNOST

Raziskovanje ne poteka na podlagi slučajnega vzorca.

7.5 DRUGA POJASNILA

8 OBJAVLJANJE PODATKOV

- Podatkovna baza SiStat: [Izobraževanje](#) – Predšolska vzgoja, Osnovnošolsko izobraževanje, Osnovno glasbeno in plesno izobraževanje, Srednješolsko izobraževanje; objavljeni so absolutni podatki in kazalniki o izobraževanju (po KLASIUS, NUTS itd.)
- Prva objava (Izobraževanje): »Udeleženci predterciarnega izobraževanja, Slovenija, letno«
- Prva objava (Izobraževanje): »Udeleženci izobraževanja, ki so končali osnovnošolsko ali srednješolsko izobraževanje Slovenija, letno«
- [Statøpis](#)
- Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD, še posebej odmevna je letna publikacija Pogled na izobraževanje – Education at a Glance)
- Evropski statistični urad (Eurostat)
- Organizacija Združenih Narodov za izobraževanje, znanost in kulturo (UNESCO)

9 REVIDIRANJE PODATKOV

9.1 OBJAVLJANJE ZAČASNIH IN KONČNIH PODATKOV

Začasnih podatkov ne izkazujemo. Objavimo le končne podatke.

9.2 DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA ČASOVNO PRIMERLJIVOST

Z letom 2016 (podatki o udeležencih predterciarnega izobraževanja in tistih, ki so izobraževanje na teh ravneh končali, Slovenija, šolsko leto 2016/17 in 2015/16) smo pričeli podatke zbirati iz administrativnih evidenc Ministrstva za vzgojo in izobraževanje (podatki o vključenih, o zavodih in programih), Državnega izpitnega centra (podatki o maturi in poklicni maturi) ter Zavoda Republike Slovenije za šolstvo (otroci in mladina s posebnimi potrebami). Večinoma metodologija ostaja nespremenjena in so podatki zato povsem primerljivi s podatki iz prejšnjih let, nekaj vrst podatkov pa zaradi odstopanj v metodologiji zbiranja podatkov ni povsem primerljivih s podatki, zbranimi v preteklosti, na kar v podatkih tudi opozorimo. Taki primeri so podatki o otrocih s posebnimi potrebami, podatki o odraslih v srednješolskem izobraževanju (samoizobraževanje) idr.

10 DRUGA METODOLOŠKA GRADIVA

Metodološka gradiva na spletni strani SURS so dostopna na <https://www.stat.si/statweb/Methods/QuestionnairesMethodologicalExplanationsQualityReports>.

- Vprašalnik:
 - Podatkov za to raziskovanje SURS ne zbira z vprašalnikom.
- Poročilo o kakovosti za raziskovanje:
 - Udeleženci predterciarnega izobraževanja in tisti, ki so izobraževanje na teh ravneh končali (ŠOL-DOTERC) - področje: Izobraževanje